

nemzeti tudományt művelő tanszékek és intézetek privilégiuma, a sajátos célhoz sajátos, a nemzeti kutatástól eltérő perspektíva, célrendszer és módszertan szükségeltetik. E képzés keretei, mint mondtam, mára kialakultak, ám megszilárdulásuk és színvonalas belső tartalommal való feltöltődésük azon is múlik, mennyi elismerést és támogatást kap az a terület, amely ma még a legitimációért küzd.

Ha sikerült felkeltenem a figyelmet e probléma iránt, máris elértem céloimat.

Hungarológia és „országimázs”

SZÖRÉNYI LÁSZLÓ

Államtitkár úr, elnök úr, hölgyeim és uraim! Elolvastam a Hungarológiában megjelent három dolgozatot, kicéduláztam és valóban több helyen – Pap Margitnál legalább három ízben – is van utalás az „Országimázs Központ” lehetséges szerepére a hungarológiai terület támogatásában. Azt szeretném ezzel kapcsolatban mondani, hogy mint tanácsadó ebben a frissen megindult Központban a többi tanácsadó kollégámmal együtt (akik történészek, zenészek, szociológusok) gyűjtőmunkát végeztünk, kiki a saját területén, összegyűjtve azokat az igényeket, amelyekről úgy gondoljuk, hogy az „Országimázs Központ”-ot érdekelhetik és megérdemlik a támogatást. Ezek közé sorolom természetesen első perctől kezdve a magyar kultúra külföldi terjesztését és ezen belül hangsúlyosan fogom képviselni azt, ami itt elhangzott. Megígérem, hogy bármilyen írásban benyújtott és hozzám is eljuttatott kérést, ötletet továbbítani fogom az „Országimázs Központ” vezetőjének Tóth István Zoltánnak. Őt, ha jól tudom szintén meghívták a mai napra.

Annyit szeretnék hozzáfűzni az itt elhangzottakhoz, hogy „a finn offenzívát” egy az egyben lemásolni lehetetlen, a két ország gazdasági helyzetének különbségei miatt. Ugyanakkor szellemében követni kellene azt. Offenzívának kell lenni ezen a területen, és amint Tuomo Lahdelma professzor úr is mondtotta, ők sem gondoltak arra, hogy mennyire felerősíti ezt az offenzívát az Európai Unióba való felvétel. Ha viszont már ezt megtanultuk tőlük, akkor tudhatjuk azt is, hogy a kulturális offenzíva az Unióba való felvételünket is elősegítheti. A küszöbén vagyunk az Uniónak és jelenleg nem csupán kulturális, de általános értelemben vett diplomáciánknak is egyik legfőbb törekvése minden európai országban, így

minden EU-tag országban is, hogy érveljünk. Így eloszlathatjuk a félreértéseket, erősíthetjük az irántunk érzett rokonszenvet. Teljességgel lehetetlennek tűnik, hogy erre ne fordítsunk különös figyelmet, hogy ne kapjon kellő mennyiségű pénzt és politikai támogatást ez a terület.

Egyetértek természetesen Csernus Sándor barátomnak a javaslatával,¹ hogy a színtemelést az Oktatási Minisztériumban, egy széles hatáskörrel rendelkező egységnek kell magára vállalnia. Ennek az igazgatási egységnek tekintélyesnek kell lennie, hogy garanciát adhasson arra, hogy az általa képviselt ügyeket komolyan vegyék. Ez elsősorban az egyes költségvetési tételek vitája során, és a kihagyhatatlan tárcaközi egyeztetéseknél (Külgügyminisztérium, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma) nélkülözhetetlen. Ennek hiányában nem lehet megfelelő szinten tárgyalni, és minden jóakarattal szembe sem valósulhatnak meg a jobbító szándékok. Nagyon rossz, rémes példákat tudnék hozni arra a saját gyakorlatomból, amikor közelről figyelhettem, hogy tálcán kínált lehetőségeket hogyan puskáztuk el bürokratikus oda nem figyelés, halogatás, vagy tutyimutyiság miatt. Ezek közül csak a legfájóbbat említem meg, hiszen egy tekintetben van jogosultságom, mint kollégának itt megjelenni Önök között. Én is voltam egyszer vendégtanár 1990 őszi félévében Bolognában és tapasztaltam azt, hogy mekkora igény van arra, hogy ott végre legyen magyar lektor, és kifejlődjék a hajdanában virágzó magyar tanszék utódja, mely nemcsak finnugor tanszék lehetne. A finnek közben szép csendben küldtek rengeteg könyvet, küldtek lektort, küldtek pénzt, a magyarok nem küldtek semmit. Sőt, volt egy megmagyarázhatatlan esemény 1995-ben, amikor a köztársasági elnököt éppen megkínálták több mint díszdoktorsággal, megkapta a város kulcsait. A pápán és Clinton amerikai elnökön kívül ezt csak ő kapta meg. Az elnök úr díszelőadást tarthatott, és ott a bolognai egyetem rektora is kifejtette, hogy ő is azt szeretné a magyar igényt ismerve, hogy létesüljön egyetemén magyar tanszék. Ennek az volna a módja, hogy először érkezzen egy magyar lektor, és lassanként kifejlődhet az oktatás. Tudomásom szerint hivatalosan azóta sem küldtünk magyar lektort Bolognába. Hogyha egyszer van valami, akkor azt nem szabad veszni hagyni, hogyha egyszer felkínálnak nekünk valamit, akkor azt komolyan kell venni, akkor is, ha pénzbe kerül. Ez az egyik, és

¹ Csernus Sándor nem tudott jelen lenni a konferencián. Felszólalása téziseit Tverdo-ta György ismertette. Szörényi László ezekre a tézisekre reagált. Csernus Sándor sokkalta árnyaltabban, rugalmasabban, részletezőbben megfogalmazott hozzászólása jelen számban olvasható.

ennek nyilvánvalóan a labdázás az oka az egyes tárcák között és az, hogy – mondjuk – a nagykövet megfogalmaz valamit és az a Külügyminisztériumból ki sem kerül soha, mert nincs hova kerüljön, vagy pedig a Külügyön belül nincs, aki ezekkel a javaslatokkal foglalkozna.

Egy évvel ezelőtt volt rá lehetőségem, hogy a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Külügyminisztérium közös rendezésében a külföldi magyar kulturális intézetek vezetőinek tartott értekezleten fejtssem ki a nézeteimet. Akkor ígéretet kaptam, hogy lesz már kulturális főigazgatóság, vagy már van is. Oda is jött hozzám egy fiatalember, hogy ő az. Akkor mondtam neki, hogy te voltál, aki nem válaszoltál egy éve a levelemre. Mondta, hogy igen, ő volt az, de a titkárnöje beteg volt. Ennyit. A rémtörténeteket, vagy a rémségek kicsiny boltját, hogy Fazekas Tiborc dolgozatából idézzek, még hosszan folytathatnám. Szeretném hangsúlyozni, hogy amennyiben nem élünk a lehetőségekkel és ünnepi tűzijátéknak tekintünk olyan dolgokat, mint pl. a Frankfurti Könyvvásár, ahol sikert arattunk, és nem kezdődik meg utána egy olyan folyamat, mint például a portugálok „Schwerpunkt-ját” követte, hogy Párizsban és gondolom máshol is nyíltak portugál könyvesboltok, ahol a portugál, brazil és minden más portugál nyelvű irodalmat eredetiben, és francia fordításban is árusítani kezdtek; hogyha nem élünk ilyenfajta lehetőségekkel, akkor a magyar kultúra okozhat mulékony feltűnést, de nem épül be a köztudatba.

Tehát van mire építenünk, de hogyha az a háttérmunka hiányzik hozzá, amelyet csak a megbízható és pontos hivatali tevékenység tud szolgáltatni, akkor nincs minek megvalósulnia. Ha a három megvitatandó tanulmánynak a gondolatait egymásra vetítjük, akkor ez mind a háromban közös. Teljesen mindegy, hogy főigazgatóságnak nevezik-e az Oktatási Minisztériumon belül ezt a részleget, vagy másnak. Ugyanúgy végül is hogyha Hungarológiai Tanácsnak, vagy valami másnak nevezzük, a stratégiát készítő és tudományosan megalapozott grémiumot, az is mindegy, végül is ez egy elfogadható név. Amennyiben létrejön egy ilyen, amely azonban nem csupán – mondjuk – stratégiát készít, hanem felelősséget is vállal érte és rábízza a szintén hatékony adminisztrációra a kivitelezést, de számon kéri utána, mégpedig a pályázatok kiírásával, a pályázatok eredményeinek az ellenőrzésével, a főirányok megjelölésével, amelyben a tudomány a döntő szó (a tudomány természetesen a kultúra tudományának az értelmében). Így ki tudna elégíteni öt, hat, nyolcféle igényt, azoknak a pluralitásoknak az igényeit, amelyeket a Jankovics–Monok féle tanulmány megfogalmaz, és amelyeket még szaporítani lehet, akkor

megint előrelépünk. Ellenkező esetben hogyha felcseréljük a feladatköröket és megterhelünk tudományos grémiumokat számukra teljesíthetetlen bürokratikus feladatokkal, illetve a bürokrácia széthulló módon, a hiánygazdálkodás alapján a meglévő jót, rosszat, középezt tömögeti, szünteti meg, vonja össze, mint amire rengeteg példa volt, akkor nemhogy offenzívát nem fogunk indítani, hanem elsorvad az is, ami van.

A hungarológiai felsőoktatás hazai hátteréről

SZÚCS TIBOR

Külön örülök a hungarológiai felsőoktatás kitüntetett témájának. Ezzel kapcsolatban nekem konkrétan a *magyar mint idegen nyelv / hungarológia* egyetemi szak (hazai felsőoktatásbeli) hátteréről és lehetőségeiről (az alapképzésről és a továbbképzésről) volna elsősorban mondandóm. E témakörhöz kapcsolódóan szívesen bemutatnám új *Hungarológiai Évkönyv*ünket is, amely profilja szerint éppen a hazai hungarológiai felsőoktatás elvi és gyakorlati kérdéseivel kíván foglalkozni. (A hungarológiai kiadványok ügye a három vitaindító tanulmányban is megfogalmazódik.) Úgy gondolom, hogy ez a kérdéskör, ti. a hungarológiai felsőoktatás mint a szakemberképzés hazai háttere is méltán részét alkothatja „*A hungarológia továbbfejlesztésének koncepciói*” című eszmecsere tematikájának, hiszen ma már ráadásul egyre inkább abban a szerencsés helyzetben lehetünk, hogy valóban képesített, sőt külön szakképesítésre fölkészített, illetve továbbképzett lektorokat is delegálhatunk. S a jövőben ez nyilván általános körülménnyé alakul, sőt várhatóan a magyar mint idegen nyelv itthon működő tanárainak egyre szélesebb körére is kiterjed majd a szak-képzettség, illetve a valamilyen szintű továbbképzés követelménye.

Kiindulásul Fazekas Tiborc vitaindító írásának (*Hungarológia* 2) 4–5. pontjához kapcsolódóan, az interdiszciplináris jelleg és az intézményi tagoltság összefüggésében itt, a felkészítő szerepű hazai hungarológiai felsőoktatás terén is érdemes hangsúlyozni, hogy a magyar mint idegen nyelv és a hungarológia szükségszerű párosítást képvisel, s az egység összetartozását maga a gyakorlati közvetítés (elsősorban az oktatás, másodsorban az ismeretterjesztés) is gyakran kifejezetten igényli. A közvetítésre hivatott szakembernek így tehát mind a nyelvre és a nyelvoktatásra, mind pedig a kultúra széles körére vonatkozóan korszerű ismeretekre van szüksége.